

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 204/05-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. februára 2006 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť J. B., bytom D., t. č. vo väzbe, Ž., zastúpeného advokátom JUDr. K. K., Š., vo veci porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. mája 2005 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 44/2005 z dôvodu neexistencie uznesenia súdu o oprávnenosti trvania väzby po 24. januári 2005 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 44/2005 uznesením z 24. mája 2005 p o r u š i l právo J. B. na osobnú slobodu uvedené v čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z dôvodu neexistencie uznesenia súdu o oprávnenosti trvania väzby po 24. januári 2005.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 z r u š u j e .

3. J. B. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 7 953 Sk (slovom sedemtisícdeväťstopäťdesiattri slovenských korún), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť jeho právnomu zástupcovi advokátovi JUDr. K. K. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti J. B. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 204/05-18 z 28. septembra 2005 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť J. B., bytom D., t. č. vo väzbe, Ž. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. K. K., Š., vo veci namietaného porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 24. mája 2005 v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 44/2005 pre namietanú neexistenciu uznesenia súdu o oprávnenosti trvania väzby po 24. januári 2005.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže tak sťažovateľ podaním zo 6. decembra 2005, ako aj najvyšší súd vo vyjadrení z 31. októbra 2005 vyslovili súhlas s tým, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení účastníkov konania nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ bol 5. februára 2004 zadržaný a obvinený z trestného činu prípravy lúpeže. Uznesením Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 29 Tp 25/04 z 8. februára 2004 v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 Tpo 43/04 zo 17. marca 2004 bol vzatý do väzby z dôvodu § 67 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Následnými uzneseniami okresného súdu sp. zn. 29 Tp 25/04 z 26. júla 2004, zo 14. septembra 2004 a z 18. novembra 2004 bola väzba na návrh prokurátora ďalej predlžovaná, pričom posledným uznesením bola predĺžená do 24. januára 2005. Pred vypršaním tejto lehoty, a to 21. januára 2005, podal prokurátor obžalobu na sťažovateľa na krajskom súde. Tým sa prípravné konanie skončilo. Napriek tomu sťažovateľ nebol z väzby prepustený, a preto podal žiadosť o prepustenie krajskému súdu k sp. zn. 4 T 1/05, lebo pod touto spisovou značkou bola trestná vec sťažovateľa vedená na krajskom súde po podaní obžaloby. V žiadosti poukázal na skutočnosť, že posledná lehota predĺženia väzby sa skončila 24. januára 2005, pričom absentuje súdne rozhodnutie o ďalšom trvaní väzby v konaní pred súdom, pretože senát krajského súdu nerozhodol o ďalšom trvaní väzby právne relevantným spôsobom, čím podľa neho ďalšie trvanie väzby za takýchto okolností je protizákonné. Senát krajského súdu bol však nečinný, pretože niektorí členovia senátu oznámili, že by mali byť vylúčení z konania a rozhodovania vo veci. Preto bol spis sp. zn. 4 T 1/05 predložený najvyššiemu súdu. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndt 3/2005 zo 16. februára 2005 bolo rozhodnuté o vylúčení týchto sudcov z ďalšieho konania vo veci a spis bol 4. apríla 2005 vrátený krajskému súdu a pridelený novému senátu. Uznesením nového senátu krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 bol sťažovateľ prepustený z väzby. Na základe sťažnosti prokurátora najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 zrušil uznesenie krajského súdu a žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol. Uznesením najvyššieho súdu boli porušené označené články ústavy a dohovoru. Najvyšší súd nezohľadnil, že sťažovateľ bol vo väzbe bez príslušného rozhodnutia súdu. V tomto smere poukazuje sťažovateľ na nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 55/98, I. ÚS 11/01 a I. ÚS 6/02.

Sťažovateľ žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája

2005. Ďalej požaduje zrušenie uznesenia a vrátenie veci na ďalšie konanie, ako aj priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 1 000 000 Sk a náhrady trov právneho zastúpenia.

Z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu č. k. KP 8/05-38 zo 7. septembra 2005 doručeného ústavnému súdu 4. novembra 2005 vyplýva, že podľa jeho názoru napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nie je v kolízii s nálezom ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002, z ktorého predovšetkým sťažovateľ vyvodzuje nezákonnosť namietaného uznesenia najvyššieho súdu. Úvahy sťažovateľa o nutnosti rozhodnutia o ďalšom trvaní väzby po podaní obžaloby (21. januára 2005) do 24. januára 2005, dokedy bola ešte v prípravnom konaní naposledy predĺžená lehota trvania väzby, a to senátom zloženým zo sudcov, u ktorých bol daný dôvod ich vylúčenia podľa § 30 ods. 3 Trestného poriadku, nie sú akceptovateľné vzhľadom na ďalší nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 2/05 z 20. apríla 2005, podľa ktorého realizácia jedného základného práva (práva na urýchlené preskúmanie dôvodnosti väzby) nemôže ísť na úkor iného základného práva (práva na rozhodnutie zákonným a nestranným sudcom). Všeobecné sudy musia pri skúmaní dôvodnosti väzby postupovať tak, aby obe tieto práva boli dôsledne zachované. O ďalšom trvaní väzby sťažovateľ sa rozhodovalo bezodkladne po vyriešení otázky zákonného a nezaujatého sudcu, a preto prvostupňové uznesenie krajského súdu o prepustení sťažovateľa na slobodu odvolávajúce sa na neexistenciu rozhodnutia o väzbe ihneď po podaní obžaloby do uplynutia predĺženej lehoty trvania väzby (do 24. januára 2005) nebolo možné za uvedenej situácie (nutnosti vyriešenia kolízie dvoch základných práv) považovať za zákonné. Preto najvyšší súd napadnutým uznesením na podklade včas podanej sťažnosti prokurátora sám rozhodol tak, že žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol. Odvolávajúc sa na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 namietané uznesenie, hoci konkrétne nevymedzuje dobu ďalšieho trvania väzby, nemôže vyvolávať stav právnej neistoty s prihliadnutím na ustanovenie § 71 ods. 2 Trestného poriadku, ktoré konkrétne stanovuje, že väzba v konaní pred súdom spolu s väzbou v prípravnom konaní nesmie trvať dlhšie ako dva roky. Vzhľadom na tieto skutočnosti sťažnosť nie je dôvodná.

Z repliky sťažovateľa podanej prostredníctvom jeho právneho zástupcu 6. decembra 2005, doručenej ústavnému súdu 9. decembra 2005 vyplýva, že sťažovateľ trvá na svojom stanovisku. Pokiaľ najvyšší súd svojím uznesením rozhodol o predĺžení väzby i na dobu po uplynutí času, na ktorý bolo predchádzajúce trvanie väzby predĺžené, konal v kolízii s nálezom ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02. Sťažovateľ síce nepozná obsah nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 2/05, ale trvá na tom, že bolo povinnosťou všeobecných súdov rozhodnúť o väzbe bezodkladne, a keďže sa tak nestalo, väzbu bolo treba považovať za protizákonnú. Navyše je sťažovateľ toho názoru, že o predĺženie väzby mal prokurátor požiadať pred podaním obžaloby. Keďže tak neurobil, bolo ďalšie zotrvanie sťažovateľa vo väzbe protizákonné.

II.

Zo žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby z 13. apríla 2005, ktorá bola doručená krajskému súdu 18. apríla 2005, vyplýva, že väzba bola predĺžená do 24. januára 2005, aby bolo možné ukončiť prípravné konanie, čo sa aj stalo ešte pred uplynutím tejto lehoty, a preto podľa neho už neexistuje dôvod pre ďalšie trvanie väzby. Podľa názoru krajského súdu vzhľadom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavného súdu nemôže byť dôvodom držania vo väzbe iba skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom rozhodlo ešte predtým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená. Preto bolo potrebné prisvedčiť argumentácii sťažovateľa o nezákonnosti jeho držania vo väzbe od 24. januára 2005. Absencia rozhodnutia súdu o väzbe v čase od podania obžaloby 21. januára 2005 do uplynutia väzobnej lehoty podľa posledného predĺženia 24. januára 2005 znamená, že obmedzenie osobnej slobody sťažovateľa po 24. januári 2005 bez rozhodnutia súdu o väzbe (o predĺžení väzby, resp. o zamietnutí žiadosti o prepustenie z väzby, prípadne o ďalšom trvaní väzby) bolo, vychádzajúc z nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 6/02-34 zo 4. decembra 2002, v rozpore s čl. 17 ods. 5 ústavy. Krajský súd dospel ďalej k záveru, že prokurátor je povinný podať návrh na predĺženie väzby spôsobom uvedeným v ustanovení § 71 ods. 4 Trestného poriadku aj vtedy, ak v dobe kratšej ako 10 dní pred skončením väzobnej lehoty uvedenej v § 71 ods. 1 Trestného poriadku podá obžalobu. Ak prokurátor takýto návrh

nepodá, môže väzba pokračovať len vtedy, ak súd v čase po podaní obžaloby a pred uplynutím väzobnej lehoty preskúma existenciu dôvodov väzby a rozhodne o jej ďalšom trvaní. V predmetnej veci však k tomu nedošlo a absenciu rozhodnutia súdu o väzbe nemôžu „zhojiť“ ani rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 2 Tpo 39/05 z 23. februára 2005 a sp. zn. 2 Tpo 27/05 z 23. februára 2005, pretože boli vydané až po uplynutí predĺženej väzobnej lehoty.

Z uznesenia krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 vyplýva, že sťažovateľ spolu s ďalšími štyrmi obžalovanými bol prepustený z väzby.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005, ktoré bolo obhajcovi sťažovateľa doručené 6. júna 2005, vyplýva, že najvyšší súd zrušil uznesenie krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 a žiadosti sťažovateľa, ako aj ďalších obžalovaných o prepustenie z väzby zamietol.

Najvyšší súd po konštatovaní predchádzajúcich rozhodnutí o väzbe uvádza, že táto bola naposledy u sťažovateľa predĺžená do 24. januára 2005. Ešte pred uplynutím tejto lehoty 21. januára 2005 bola podaná obžaloba. Keďže trestná vec bola pridelená do senátu, v ktorom boli činní sudcovia zúčastňujúci sa v prípravnom konaní rozhodovania o opravných prostriedkoch podaných proti rozhodnutiam o väzbe, považovali sa títo sudcovia za vylúčených v zmysle § 30 ods. 3 Trestného poriadku. Predseda senátu bez meškania 25. januára 2005 vypracoval návrh na rozhodnutie o vylúčení týchto sudcov a vec predložil najvyššiemu súdu na rozhodnutie. Spis došiel najvyššiemu súdu 27. januára 2005 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndt 3/05 zo 16. februára 2005 bolo rozhodnuté o vylúčení dotknutých sudcov z vykonávania úkonov trestného konania v predmetnej trestnej veci. Uznesenie spolu so spisom bolo krajskému súdu vrátené 4. apríla 2005. Po vrátení spisu bola vec pridelená inému senátu, ktorý už 11. apríla 2005 zabezpečil doručenie rozhodnutia najvyššieho súdu procesným stranám a ktorého predseda 15. apríla 2005 požiadal predsedu krajského súdu o doplnenie chýbajúceho člena senátu. K tomu došlo 19. apríla 2005. Hneď na to, 20. apríla 2005, sa konalo neverejné zasadnutie, na ktorom bol sťažovateľ prepustený z väzby. Vzhľadom na právny názor krajského súdu tento vôbec

neskúmal, či pre ponechanie sťažovateľa vo väzbe existujú dôvody predpokladané v ustanovení § 67 Trestného poriadku. Vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu krajský súd nemohol rozhodnúť o žiadosti sťažovateľa skôr. Aj z tohto dôvodu sa najvyšší súd nestotožnil so záverom krajského súdu, že nemohol posudzovať existenciu dôvodov väzby u sťažovateľa, pretože o jeho väzbe sa nerozhodlo (predĺžením lehoty väzby, rozhodnutím o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby alebo z vlastného podnetu) do 24. januára 2005, dokedy bola lehota trvania väzby sťažovateľa naposledy predĺžená. Nemožno totiž prehliadnuť, že k predĺženiu lehoty väzby sťažovateľa do uvedeného dňa došlo pre prípravné konanie, pričom zo zmyslu ustanovenia § 71 ods. 1 tretej vety Trestného poriadku je zrejmé, že lehoty tam uvedené, v ktorých je možné na návrh prokurátora rozhodnúť o predĺžení väzby, sa vzťahujú len na prípravné konanie. Zmyslom tejto úpravy je zabezpečiť súdnu kontrolu nad urýchlenným vybavením väzobných vecí v prípravnom konaní tak, aby lehota trvania väzby v dĺžke dvoch rokov, ktorou je limitovaný aj súd (okrem výnimočného predĺženia tejto lehoty najvyšším súdom), nebola v celom rozsahu vyčerpaná už v štádiu prípravného konania. Ak bola v predĺženej lehote trvania väzby podaná obžaloba, s výnimkou prípadu predpokladaného v § 71 ods. 5 Trestného poriadku, pokračuje súd v konaní bez toho, aby bolo potrebné podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby a rozhodovať o takom návrhu. V prípade ukončenia prípravného konania podaním obžaloby v lehotách predpokladaných v ustanovení § 71 ods. 1 Trestného poriadku (t. j. najviac do dvoch rokov trvania väzby) zákon predpokladá povinnosť podať súčasne s obžalobou návrh na ďalšie predĺženie väzby iba v prípade, že sa obžaloba podáva v dobe kratšej ako 10 dní pred uplynutím dvojročnej väzobnej lehoty (§ 71 ods. 5 Trestného poriadku). Na podanie takéhoto návrhu je príslušný generálny prokurátor. Základným predpokladom pre rozhodovanie o predĺžení lehoty trvania väzby je teda podanie návrhu oprávnenou osobou. Predseda senátu procesného súdu, na ktorom bola podaná obžaloba, môže návrh na predĺženie lehoty trvania väzby podať iba v zákonom predpokladanom prípade, t. j. podľa § 71 ods. 3 Trestného poriadku, a spôsobom predpokladaným v § 71 ods. 4 Trestného poriadku (najneskôr 10 dní pred uplynutím lehoty podľa § 71 ods. 2 Trestného poriadku). Neexistuje však zákonná úprava, ktorá by mu umožňovala podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby mimo uvedeného režimu a inak než najmenej 10 dní pred uplynutím príslušnej lehoty. Na druhej strane z ustanovení Trestného poriadku

(§ 71) nemožno vyvodit' povinnosť, ale ani oprávnenie prokurátora podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby v prípade, že podáva obžalobu v medziach súdom predĺženej väzobnej lehoty a skôr než 10 dní pred uplynutím dvojročnej väzobnej lehoty. Akceptovanie názoru krajského súdu, že väzba sťažovateľa je nezákonná pre absenciu rozhodnutia o ďalšom predĺžení jeho väzby, by so zreteľom na skôr uvedené znamenalo, že v posudzovanej veci vzhľadom na reálne existujúce časové súvislosti väzobných lehôt a podania obžaloby (obžaloba podaná 21. januára 2005, t. j. 3 dni pred uplynutím súdom predĺženej lehoty väzby sťažovateľa v prípravnom konaní, avšak podstatne viac než 10 dní pred uplynutím dvojročnej lehoty trvania jeho väzby, ktorá uplynie u sťažovateľa až 5. februára 2006) by nebol nikto oprávnený na podanie návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby a v dôsledku toho by pri nečinnosti sťažovateľa, t. j. ak by tento nepodal žiadosť o prepustenie z väzby, musel byť tento prepustený z väzby, hoci ešte neuplynula zákonom predpokladaná dvojročná lehota trvania jeho väzby. Z nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 zo 4. decembra 2002 (na ktorý sa krajský súd odvolal) vyplývajúci záver, že z pohľadu ústavných záruk osobnej slobody, resp. jej záruk podľa dohovoru dôvodom pre obmedzenie osobnej slobody držaním vo väzbe nemôže byť len skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne rozhodlo konajúcim súdom, neznamená, že o väzbe sťažovateľa sa v posudzovanom prípade nemohlo konať inak než rozhodovaním o predĺžení lehoty trvania jeho väzby predpokladajúcim návrh oprávnenej osoby. Ústavný súd v uvedenom náleze totiž konštatoval, že rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení lehoty trvania väzby má tiež rozhodnutie súdu o ďalšom trvaní väzby v súvislosti s predbežným prejednaním obžaloby podľa § 192 Trestného poriadku, rozhodnutie o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa § 72 ods. 2 Trestného poriadku, resp. rozhodnutie o trvaní dôvodov väzby z úradnej povinnosti podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku. Z uvedeného je zrejmé, že krajský súd ihneď po tom, ako sa vyriešila otázka zákonného zloženia senátu (t. j. po rozhodnutí najvyššieho súdu o vylúčení sudcov a po doplnení senátu krajského súdu opatrením predsedu krajského súdu), mal a mohol zákonom predpísaným spôsobom na základe žiadosti sťažovateľa, resp. postupom podľa § 72 ods. 1 Trestného poriadku skúmať, či naďalej trvajú dôvody väzby, pre ktoré bola osobná sloboda sťažovateľa väzbou obmedzená, pretože aj také rozhodnutie (vecné preskúmanie dôvodov väzby) má v štádiu súdneho konania až do uplynutia lehoty

predpokladanej v § 71 ods. 2 Trestného poriadku rovnaké účinky ako rozhodnutie o predĺžení väzby. V ustanovení § 72 ods. 1 Trestného poriadku zakotvená povinnosť všetkých orgánov činných v trestnom konaní vrátane súdu skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú, je jednou zo záruk uplatnenia procesného inštitútu väzby iba v skutočne odôvodnených prípadoch pri splnení zákonných dôvodov. Okrem už uvedenej povinnosti a práva obvineného žiadať o preskúmanie dôvodnosti väzby v zmysle § 72 ods. 2 Trestného poriadku je právna istota obvineného, že jeho osobná sloboda nebude obmedzovaná bezdôvodne a nezákonne, zaistená aj tým, že o jeho väzbe rozhoduje výlučne súd, a to od rozhodnutia o vzatí do väzby cez rozhodovanie o predĺžení väzby, resp. o žiadostiach o prepustenie z väzby, pričom pokiaľ ide o dĺžku trvania väzby po podaní obžaloby, je mu zrejmé, že jeho väzba bez rozhodnutia najvyššieho súdu o predĺžení väzby nemôže trvať dlhšie než dva roky. So zreteľom na uvedené sa najvyšší súd nestotožnil nielen so záverom krajského súdu o tom, že sa nemohol vecne zaoberať existenciou dôvodov väzby sťažovateľa pre absenciu rozhodnutia o predĺžení jeho väzby po 24. januári 2005, ale ani s jeho názorom, že sa tak stalo v dôsledku pochybenia prokurátora, ktorý mal podľa krajského súdu podať návrh na predĺženie lehoty trvania väzby, pretože podal obžalobu v lehote kratšej než 10 dní pred skončením väzobnej lehoty uvedenej v § 71 ods. 1 Trestného poriadku. Najvyšší súd preto uznesenie krajského súdu zrušil a sám ďalej skúmal, či sú dané dôvody pre ponechanie sťažovateľa vo väzbe, pričom zistil, že u sťažovateľa v nezmenenom rozsahu trvajú dôvody, pre ktoré bol do väzby vzatý už v prípravnom konaní. Na základe dôkazov, ktoré tvoria súčasť spisu krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05, naďalej trvá dôvodné podozrenie, že sa sťažovateľ dopustil trestného činu, pre ktorý bola naňho podaná obžaloba. Nasvedčujú tomu viaceré dôkazy, najmä výpovede svedkov Oravca, Sluku a ďalších, ako aj listinné dôkazy (napr. obsah záznamov o odposluchoch telefonických hovorov). Z obsahu dôkazov vyplývajúce zistenia opodstatňujú obavu, že by sťažovateľ vykonal trestný čin, ktorý pripravoval, čo je dôvodom väzby podľa § 67 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Nasvedčuje tomu už aj samotný charakter stíhaného činu, ako aj z výpovedí svedkov vyplývajúce zistenie, že s ďalšími osobami mal spoločne pripravovať celý rad násilných činov, ktoré boli prekazené iba v dôsledku prezradenia zámerov a následného zaistenia.

Z uznesenia krajského súdu sp. zn. 2 Tpo 39/05 z 23. februára 2005 vyplýva, že krajský súd zamietol sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu č. k. 29 Tp 25/04-263 zo 14. januára 2005. Išlo o žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby, o ktorej rozhodol sudca okresného súdu pre prípravné konanie ešte pred podaním obžaloby. Podľa názoru krajského súdu väzba v prípravnom konaní bola naďalej dôvodná.

Podľa zistenia ústavného súdu sťažovateľ bol 5. februára 2006 prepustený z väzby.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (...). Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie (...).

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom (...).

„V zmysle čl. 17 ods. 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 1 dohovoru nemôže byť titulom pre držanie vo väzbe znamenajúce obmedzenie osobnej slobody len skutočnosť, že bola podaná obžaloba, bez toho, aby sa o ďalšom trvaní väzby výslovne konajúcim súdom

rozhodlo ešte pred tým, než uplynie lehota, na ktorú bola väzba v prípravnom konaní naposledy predĺžená“ (I. ÚS 6/02).

«Samotná skutočnosť, že vec bola postúpená súdu, nie je postačujúca pre splnenie kritéria „zákonnosti“ väzby v zmysle čl. 5 ods. 1 dohovoru a nemôže bez príslušného súdneho rozhodnutia odôvodniť ďalšie trvanie väzby» (Stasaitis c. Litva z 21. marca 2002, § 59 až § 61).

Podľa názoru sťažovateľa samotné podanie obžaloby pred uplynutím poslednej lehoty na predĺženie väzby nepostačuje na to, aby zostal vo väzbe aj po uplynutí tejto lehoty bez toho, aby ďalšie trvanie tejto väzby ešte pred uplynutím tejto lehoty potvrdil svojim rozhodnutím súd konajúci vo veci samej. Opiera sa pritom o nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02.

Najvyšší súd v zásade tiež súhlasí s tým, že samotné podanie obžaloby pred uplynutím lehoty posledného predĺženia väzby na ďalšie zotrvanie vo väzbe po uplynutí tejto lehoty nepostačuje, pretože v duchu záverov vyplývajúcich z nálezů ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 6/02 je potrebné aj rozhodnutie súdu o ďalšom trvaní väzby. Je však toho názoru, že táto podmienka bola splnená, lebo uznesením krajského súdu sp. zn. 4 T 1/05 z 20. apríla 2005 v spojení s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005 bolo takto rozhodnuté. Časový posun medzi dňom uplynutia naposledy v prípravnom konaní predĺženej väzby (24. januára 2005) a časom rozhodovania súdov o ďalšom trvaní väzby ide na vrub skutočnosti, že senát krajského súdu, ktorý mal o ďalšom trvaní väzby rozhodovať, nebol správne obsadený a korekcia tohto stavu si vyžiadala určitý čas. Poukazuje pritom na ďalší nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 2/05 deklarujúci, že realizácia jedného základného práva nemôže ísť na úkor iného základného práva.

Vzhľadom na načrtnuté stanoviská účastníkov konania možno vymedziť, že ústavný súd má vyriešiť otázku, či z hľadiska základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru je možné pripustiť, aby súd konajúci vo veci

samej po podaní obžaloby, ku ktorej dôjde celkom krátko pred uplynutím lehoty posledného predĺženia väzby v prípravnom konaní, nerozhodol o ďalšom trvaní väzby do termínu jej posledného predĺženia, ale až neskôr, a to z dôvodu potreby zabezpečiť zákonu zodpovedajúce zloženie senátu, to všetko na úkor osoby zbavenej osobnej slobody.

Vzhľadom na daný právny stav (§ 71 až § 72 Trestného poriadku) možno konštatovať, že v prípadoch, v ktorých celkové trvanie väzby ešte neprekročilo dva roky a už bola podaná na súde obžaloba, zákon výslovne nevyžaduje, aby súd konajúci vo veci samej po podaní obžaloby rozhodol o ďalšom trvaní väzby. Z toho vychádzala aj predchádzajúca súdna prax, podľa ktorej všeobecný súd v týchto prípadoch rozhodol o väzbe iba vtedy, ak bol tej mienky, že sa situácia zmenila (napr. čo do rozsahu dôvodov väzby, prípadne ak dospel k záveru o potrebe prepustiť obžalovaného z väzby). Osobitným prípadom je ustanovenie § 192 Trestného poriadku prikazujúce všeobecnému súdu vždy rozhodnúť o väzbe, ak dôjde k predbežnému prejednaniu obžaloby.

Treba povedať, že táto prax súdov nie je v súlade s čl. 17 ods. 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 dohovoru. Z týchto ustanovení totiž treba vyvodiť, že väzba, ak má byť zákonná, musí sa vždy opierať o rozhodnutie súdu. Preto aj v danom prípade vždy musí existovať uznesenie všeobecného súdu. Keďže ide o vec, ktorá je už po podaní obžaloby v štádiu konania vo veci samej, musí ísť o uznesenie súdu konajúceho vo veci samej. Tieto závery vyplývajú z predchádzajúcej judikatúry ústavného súdu, ktorá sa opiera o závery Európskeho súdu pre ľudské práva (I. ÚS 6/02).

V danom prípade dospel najvyšší súd k záveru, že z objektívnych príčin nebolo možné v čase od 21. januára 2005 (keď napadla obžaloba) do 24. januára 2005 (keď uplynula lehota posledného predĺženia väzby súdom ešte v prípravnom konaní) vydať potrebné uznesenie o ponechaní či neponechaní sťažovateľa vo väzbe po 24. januári 2005. Je tomu tak preto, že senát krajského súdu, ktorému bola vec pridelená, nebol správne obsadený a boli v ňom vylúčení sudcovia. Trvalo niekoľko mesiacov, kým prebehla príslušná procedúra vylúčenia týchto sudcov a ich nahradenia inými sudcami. K rozhodovaniu o väzbe bolo možné prikróčiť iba potom. Rovnakého názoru bol aj krajský

súd. Oba všeobecné súde však zaujali diametrálne odlišné stanovisko, a to pokiaľ ide o následok tejto skutočnosti. Kým podľa názoru krajského súdu premeškanie lehoty končiacej 24. januára 2005 znamenalo vo svojich dôsledkoch nutnosť prepustenia sťažovateľa na slobodu pre neexistenciu potrebného uznesenia, zatiaľ najvyšší súd dospel k záveru, že v takomto prípade postačuje, ak je uznesenie o ponechaní vo väzbe vydané aj neskoršie, teda po 24. januári 2005, pokiaľ bolo vydané ihneď po tom, ako bol konajúci senát zložený zákonom zodpovedajúcim spôsobom.

Podľa názoru ústavného súdu za správne treba považovať stanovisko krajského súdu, lebo práve toto stanovisko dôsledne rešpektuje ústavnú požiadavku, aby sa väzba vždy opierala o rozhodnutie súdu. Ak takéto rozhodnutie nie je včas vydané, potom sa väzba stáva protiprávnou s následkami porušenia práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 dohovoru. Z ústavného hľadiska je neúnosné, aby sa o dôvodnosti ďalšieho trvania väzby nerozhodlo niekoľko mesiacov z dôvodu nesprávneho zloženia príslušného senátu, a to dokonca s priamymi následkami pre osobu zbavenú osobnej slobody.

Podľa § 30 ods. 4 druhej vety Trestného poriadku úkon, ktorý vykonala vylúčená osoba, nemôže byť podkladom na rozhodnutie v trestnom konaní s výnimkou neodkladného alebo neopakovateľného úkonu. Citované ustanovenie naznačuje, že aj vylúčená osoba je oprávnená, ba dokonca povinná urobiť neodkladný, resp. neopakovateľný úkon. Nie je vecou ústavného súdu interpretovať toto ustanovenie Trestného poriadku, pretože výklad zákonov prináleží v zásade všeobecným súdom. Pokiaľ sú všeobecné súde tej mienky, že toto ustanovenie nemožno v danom prípade použiť, potom je nevyhnutné prispôbiť rozvrh práce súdu tak, aby k nesprávnemu zloženiu senátu pokiaľ možno nedošlo, resp. aby existovali mechanizmy v rozvrhu práce umožňujúce okamžitú nápravu. V nijakom prípade však nie je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľné, aby následky prípadného nesprávneho zloženia senátu išli na úkor základného práva na osobnú slobodu. Uvedeným spôsobom sa dá vytvoriť aj rovnováha medzi požiadavkami vyplývajúcimi z práva na osobnú slobodu a z práva na nezaujatý a nestranný súd (I. ÚS 2/05).

Je pravdou, že uznesením okresného súdu č. k. 29 Tp 25/04-263 zo 14. januára 2005 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 2 Tpo 39/05 z 23. februára 2005 bola zamietnutá žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby. Na prvý pohľad by sa preto zdalo, že predsa len existuje uznesenie, ktorým bola dôvodnosť ďalšieho trvania väzby potvrdená súdom ešte pred vypršaním lehoty 24. januára 2005, dokedy bola väzba naposledy v prípravnom konaní predĺžená. Podľa názoru ústavného súdu však na toto rozhodnutie nemožno prihliadnuť, pretože ide o rozhodnutie súdu pre prípravné konanie. Jeho jurisdikcia sa momentom podania obžaloby (21. januára 2005) skončila, a preto rozhodovanie o dôvodnosti ďalšieho trvania väzby v inkriminovanom čase bolo vo výlučnej právomoci súdu konajúceho vo veci samej.

Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie čl. 17 ods. 5 ústavy a čl. 5 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Keďže ústavný súd vyslovil porušenie uvedených základných práv, rozhodol aj o zrušení uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 44/2005 z 24. mája 2005. Vzhľadom na to, že sťažovateľ bol medzičasom 5. februára 2006 z väzby prepustený, neprichádza už do úvahy vrátenie veci na ďalšie konania najvyššiemu súdu. Je tomu tak preto, že o väzbe možno rozhodovať iba pro futuro, nie teda za dobu minulú (bod 2 výroku nálezu).

Nebolo možné vyhovieť ani sťažovateľovej požiadavke o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré navrhol priznať mu vo výške 1 000 000 Sk. Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade neprichádza priznanie primeraného finančného zadosťučinenia do úvahy. Je tomu tak jednak preto, že už samotné vyslovenie porušenia základného práva, resp. slobody spolu so zrušením uznesenia najvyššieho súdu predstavuje primeranú satisfakciu pre sťažovateľa, ale aj preto, že právny názor najvyššieho súdu zodpovedal jeho doterajšej judikatúre, ktorá však nebola v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Ide preto o nový prístup k veci z hľadiska všeobecných súdov (bod 4 výroku nálezu).

Z dôvodu náhrady trov právneho zastúpenia priznal ústavný súd úspešnému sťažovateľovi čiastku 7 953 Sk, a to za tri úkony po 2 501 Sk a za tri paušály po 150 Sk, ktoré je najvyšší súd povinný zaplatiť do jedného mesiaca od právoplatnosti nálezu (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. februára 2006